

ชีวิต และ งาน

B-67-2-0307
SOL-07/11-66-9000

LIFE AND WORK
SA-NGAD PUI-OCK

Rama IX Art Museum Foundation

ข้าพเจ้าไม่สามารถปฏิเสธธรรมชาติ
เพราะดูเหมือนว่าข้าพเจ้ากับธรรมชาติ
ถูกหล่อให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

รูปแบบของธรรมชาติที่งดงาม
ผสมผสานกับอารมณ์ที่เปี่ยมใจ
นั่นคือจุดหมายในการงานศิลปะของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าในหลวงพระราชาธิเบศร์มีดาผู้ให้กำเนิด

8-01-01-0009

ชีวิต และ งาน
สัจด์ ปุ้ยอ็อก

Rama IX Art Museum Foundation

LIFE AND WORK
SA-NGAD PUI-OCK

ชีวิต และ งาน
สัจด์ ปุยอ็อก

LIFE AND WORK

SA-NGAD PUI-OCK

อุทิศแด่บิดา

ผู้ให้กำเนิดธรรมเนียมศิลปะทางศิลปะแก่ข้าพเจ้า

Rama IX Art Museum Foundation

ถ่ายภาพ และออกแบบรูปเล่ม : สัจด์ ปุยอ็อก

ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ : บริษัท ทรีบีบี เทนเวอร์ จำกัด
216/8 ถนนประดิษฐ์พิทักษ์ 16 สวนสมเด็จใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทร: 279-2201, 279-9545 แฟกซ์ : 279-9545

พิมพ์ครั้งที่ ๑
ที่บริษัท ที.เอ.อี.พี. จำกัด โทร : 881-9890 แฟกซ์ : 424-3165
ปี พ.ศ. ๒๕๓๓

คำนำ

การทำงานศิลปะย่อมเป็นผลสะท้อนโดยตรงจากความรู้สึกภายใน

ด้วยประสบการณ์จากชีวิต และธรรมชาติแวดล้อมในวัยเยาว์ส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละวัยของชีวิตผมมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดจึงทำให้เกิดผลงานที่หลากหลาย ต่อเนื่องบ้างขาดตอนบ้างแล้วแต่จังหวะของชีวิต

ในความรู้สึกส่วนตัว ผมตระหนักดีว่าผลงานที่ได้เก็บสะสมไว้นี้ไม่มีคุณค่าทางศิลปะสักเท่าใด แต่น่าจะเป็นประโยชน์ได้บ้างสำหรับผู้สนใจศิลปะทั่วไป โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังศึกษาศิลปะ เพื่อทราบแนวทางการทำงานศิลปะ และเห็นถึงความแตกต่างในวงการศึกษาศิลปะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

หนังสือเล่มนี้เหมือนเป็นการพูดคุยเล่าสู่กันฟัง เพื่อให้เห็นที่มาของชีวิตและงานของผม อีกประการหนึ่ง เพื่อรำลึกถึงและแสดงมุติฐานจิตต่อสถาบัน ห้องถิ่น และบุคคลที่เคยให้ความรู้ ความรัก และความสุขแก่ผม ซึ่งยากที่จะลืมเลือน

สจิต ปุຍ៉ອត

๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๓

บทกล่าวนำ

พลังแห่งศิลปะ ในแสงเงาของชีวิต

โดย

ศวีวรรณ เสงี่ยม

ความหวังและความไม่ฝันของศิลปิน จะไม่มีวันประสบผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแน่นอน หากเขาไม่ใฝ่หัดศึกษา ค้นคว้า ทดลองปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ โดยมีได้เลิกราเมื่อพบกับอุปสรรค สจิต ปุຍ៉ອត เป็นผู้พัฒนาสร้างสรรค์แห่งตน ท่ามกลางประสบการณ์ที่บีบคั้นชีวิตในวัยหนุ่ม เนื่องจากความยากจนของครอบครัว ทว่ารากฐานชีวิตในวัยเยาว์ซึ่งเติบโตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เรื้อรังถึงเจเนมของธรรมชาติฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ราชบุรี และความรักความอบอุ่นในครอบครัว ปลุกฝังให้มีจิตใจอ่อนโยนกลมกลืนกับสรรพสิ่งในธรรมชาติ ผลงานของสจิต จึงมิได้มุ่งแสดงความเกินกต ก้าวร้าว หรือมีปฏิกริยาต่อสังคม เขาหลงใหลในความงามบรรเจิดขององเอกถิ่นล้านนา จึงถ่ายทอดงานจิตรกรรมตัวทัศนียภาพด้วยสีสิ้นแห่งพราย ช่วยให้ผู้ชมมีจิตใจร่มเย็น เคลิมคล้ายตามไปกับความงาม

เราต้องยอมรับว่า สจิต ปุຍ៉ອត เป็นจิตรกรซึ่งมีความสามารถสูงในการสร้างผลงานแนวเหมือนจริง เขามุ่งมั่นศึกษาเทคนิควิธีการใช้สีประเภทต่าง ๆ กับงานกิจกรรมงานซ้ำของ เลียมหยิบ มาใช้ตรงกับคุณสมบัติของสีชนิดนั้น ๆ ได้ทะลุปรุโปร่ง ประกอบกับการวางแผนงานที่เอนจิด ทำให้มีสมาธิสร้างงานละเอียดได้รวดเร็ว

การนำเอาวัสดุใกล้ตัวมาทำงานให้ได้ผลตามคุณภาพของมันเป็นวิสัยของ สจิต มาตลอด ครั้งหนึ่งเมื่อเดินทางร่วมกลุ่มศิลปินไปเขียนภาพทิวทัศน์ด้วยกัน หลังจากทั้งสองเขียนภาพศิลปะเสร็จแล้วเสร็จ เขาหันไปหยิบปากกอลงกระดาษสีน้ำตาลแผ่นหนึ่งใกล้มือ ใช้ปากกุนูนสีน้ำตาลเข้ม กระพริบลายเส้นภาพทิวทัศน์ลงไปด้วยฉับพลัน ด้วยเม็ดเงินในอารมณ์ขณะนั้น ได้ผลงานวาดเส้นเพิ่มในนิทรรศการอีก ๑ ชิ้น

ลจิต เริ่มต้นเรียนรู้ศิลปะด้วยการใช้สีน้ำ เหมือนกับนักศึกษาศิลปะทั่วไป จนมีความ
ชัดเจนมากขึ้นเรื่อย ๆ จุดเด่นในการเขียนภาพสีน้ำของเขา คือการแสดงออกอย่างฉับพลัน เส้นสาย
ปราดเปรียว ลึกลับ ลึกลับ เพราะมีความแม่นยำมาจากประสบการณ์ศึกษาจากสถานที่จริง
เห็นได้จากภาพเขียนสีน้ำ ซึ่งได้รับประกาศนียบัตรเกียรติคุณศิลปินระดับ ๓ ในงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ
ครั้งที่ ๔๙ ประจำปี ๒๕๐๖

ระยะแรกที่ลจิตเดินทางไปใช้ชีวิตอยู่ที่เชียงใหม่ ก็ยังคงทำงานสีน้ำซึ่งเขาทำอย่างต่อเนื่อง
เขาเขียนภาพวัดและตัวทิวทัศน์ที่งดงามอยู่จำนวนหนึ่ง จนภายหลังต่อมาหันไปสนใจกับเทคนิคสีฝุ่น
และสีอะคริลิก ผลงานสีน้ำจึงค่อย ๆ หายไป

ระหว่างปี ๒๕๑๔ - ๒๕๒๐ ลจิต มีผลงานจิตรกรรมสีฝุ่นที่น่าประทับใจ เป็นผลงาน
ชุดชนบทล้านนา ขนาดภาพใหญ่โตมีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕๐ x ๗๐ ซม. ซึ่งเผยให้เห็นความละเอียด
ละไมและอารมณ์สุนทรีย์ ที่ศิลปินมีสมาธิสูงในการแสดงออก ไม่ต่างเป็นรูปทรงของบ้านเรือนชนบท
เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านมี จุดสีขาว ล้อมไว้ เกวียน ฯลฯ ลจิตรู้สึกประทับใจและประทับใจ น้ำหนัก
พื้นผิว และสี สร้างบรรยากาศด้วยสีออกน้ำตาลเทา มีสีเหลืองและน้ำเงินปนน้ำเงิน เป็นกลุ่มสีเอกรงค์
(MONOCHROME) ก่อให้เกิดความรู้สึกเคร่งขรึม เรียบง่าย ตรงกับวิถีชีวิตชาวนาที่ถ่อมตน ให้
อารมณ์ความเป็นตัวตนของพื้นถิ่น กลับคืนมายังช่อโอ คุรุกัน แม้ว่าไฟจับติดอยู่บนผ้าขัดและ รู้สึกถึง
กลิ่นสดใหม่ระอุจากทุ่งในภาพ หลายคนยังเชื่อว่าผลงานสีฝุ่นในช่วงเวลานี้ ถือเป็นยุคคลาสสิกที่มี
คุณค่าสูงหนึ่งของลจิต

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อพัฒนาตนเอง ถือเป็นวิถีชีวิตของศิลปิน เขาเริ่มใช้สีอะคริลิก
และพู่กันกับมันมาจนถึงทุกวันนี้ ลจิต มีวิธีลงสีหลังภาพด้วยการปะแต้มสีต่าง ๆ ลงก่อน ประมาณ
๔-๕ สี หลังจากแห้งแล้วจึงร่างภาพแล้วลงสีที่ต้องการอย่างแท้จริงลงไป เป็นผลให้สีโดยรวมดูนุ่มนวล
ไม่แห้งกระด้าง มีอากาศอยู่ตลอดทุกพื้นที่ รวมทั้งเกิดความสั่นสะเทือน (VIBRATION) ของสีต่าง ๆ
อีกด้วย

จิตรกรรมในชุดสีอะคริลิก มีลักษณะเพื่องานด้วยสีสีลวดลาย คู่อิมสุข มีแปรงสกรับพื้นผิว
ให้กระทำงานตามนี้คือมุมมองที่แตกต่างจากเดิม เกิดขึ้นแทนที่การข้ามสีลายของชนบทพื้นบ้าน อันเป็น
แก่นแท้ของล้านนา ซึ่งยังคงตราตรึงอยู่ในความประทับใจของผู้ติดตามชมผลงานชุดสีฝุ่นของลจิตมาแล้ว

ลจิต เลือกดีทอนและสร้างแรงบันดาลใจประกอบทิวทัศน์ได้อย่างมีเสน่ห์เสมอ ในภาพเขียน
ของเขา บางครั้งเราจะมองเห็นแนววัดตามลักษณะที่อยู่อาศัยของชาวชนบท เห็นทุ่งข้าวเหลืองอำ
พันด้วยแนวภูเขาที่ทิวทัศน์อยู่ลึกลับ ดูโปร่งโล่ง หรือภาพทุ่งน้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ บ้านสองหลังทิว
แสงสีลึกลับเจิดจ้าทิวทัศน์พระอาทิตย์ขึ้นไปด้วยจิตของลจิตนี้ จากคุณสมบัติของสีอะคริลิกนับว่า
ลจิตรู้จักใช้กับเรื่องราวที่ศิลปินมุ่งนำเสนอในผลงาน

นิทรรศการจิตรกรรมของ ลจิต ที่เคยแสดงมาแล้วหลายครั้งล้วนได้รับความชื่นชมจาก
สาธารณชน ทั้งในภูมิภาคล้านนาและทั่วประเทศ นอกจากผลงานแนวเหมือนจริงของเขา จะมีความ
หมดจดงดงามแล้ว ยังสะท้อนความคิดให้แก่ผู้ชมด้วยว่า ศิลปินผู้มีความสามารถแปรเปลี่ยนวันคืนของการเคียวว่า
ในวิถีชีวิตซึ่งเคยมืดทึบและขมขื่นของชนบทมอบผลงานให้ผู้ชมซาบซึ้งถึงความสุขตา อิ่มใจในรส
สุนทรีย์ได้อย่างปากคำภูมิเพื่องไร

สิ่งที่โดดเด่นอย่างหาศิลปินคนใดเทียบเทียมได้ยากของ ลจิต คือ การทำหน้าทีของครูสอน
ศิลปะในโรงเรียน โดยมิได้ขาดตกบกพร่องจนถึงวันเกษียณอายุ พร้อม ๆ กับการสร้างสรรค์ศิลปะ
อย่างเนืองนิจ จึงมี ผลงานจำนวนมากที่พร้อมรู้อย่างไม่ขาดสาย ยิ่งวันยิ่งเพิ่มพูนทักษะจากที่
สั่งสมมายาวนาน เขาทำหน้าที่ของตนอย่างซื่อสัตย์ทั้งต่อศิลปะและต่อศิษย์ด้วยพลังแรงกล้าแห่งศิลปะ
อันเปรียบเสมือนดวงไฟเรืองโรจน์มิอยู่ในสายเลือดนับแต่เยาว์วัยเท่านั้น พลังนี้เป็นพลังบริสุทธิ์มีอำนาจ
ลွှမ်းมาตลอดทุกยุคสมัยพร้อมที่จะแจ้งเรา จุดประกายสร้างสรรค์ และเกื้อหนุนจิตวิญญาณของศิลปิน
ผู้รู้คุณค่าทุกคน

ผลงานแห่งชีวิตคนผู้หนึ่ง ผ่านวันคืนของการทดลองจากพลังแห่งศิลปะมาจนถึงวันนี้
ลจิต ปุ่ยฮัก อันหยิ่งดื้อบนเส้นทางศิลปะแนวเหมือนจริง ในฐานะศิลปินพื้นบ้านของประเทศอย่างงดงาม

ชีวิตและงาน : สวัสดิ์ ปุຍอ็อก

Rama IX Art Museum Foundation

Self Portrait, 19.8.2000, 30x40 ซม., 71x51 ซม.

Self Portrait, 2000, 30x40 c.m., Drawing

โดยความรู้สึกส่วนตัวแล้ว ชีวิตของผมแบ่งออกเป็นสองภาคอย่างชัดเจนมาก เพราะผมเกิดและเติบโตจากภาคกลางที่จังหวัดราชบุรี เรียนประถมและมัธยมที่นั่น แล้วเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ศึกษาต่อระดับ ป.ป.ช. ที่โรงเรียนเพาะช่าง ๓ ปี และ ๕ ปี คณะจิตรกรรม ประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร เข้าสู่วงเบญจเพสพอดีก็ถูกตัดสิทธิ์หมดสภาพจากการเป็นนักศึกษาได้เพียงแค่อนุปริญญาศิลปบัณฑิต นั่นเป็นภาคแรกของชีวิตที่สั้นหว้ง ภาคที่ ๒ ผมผันตัวเองขึ้นไปตั้งเชิงใหม่ท่ามกลางบรรยากาศที่สดใส เหมือนเกิดใหม่ ทำงานและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ที่นั่นจนถึงปัจจุบัน

ราชบุรี

แม่น้ำแม่กลองเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี แม่น้ำแม่กลองให้ความรู้สึกประทับใจมาตั้งแต่ชื่อยาว ผมเกิดวันมา ลืมคาบโลกก็เห็นแม่น้ำเลย ความรู้สึกของแม่น้ำที่ใสเย็น สบายเสียงสงบเหมือนกับตัวเมืองที่เป็นแต่เพียงเมืองผ่านเล็กๆ ของภาคกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำที่ประสานกลมกลืนแนบแน่นระหว่างชีวิตผู้คนกับสายน้ำ บ้านผมอยู่ฝั่งตลาด ซึ่งเป็นฝั่งชาวของแม่น้ำ เป็นแหล่งเศรษฐกิจและชุมชน มีช้างมืดยืนกินข้าวกับบ้านผมเรียกกันว่าฝั่งทหาร เพราะเป็นที่ตั้งของกองทัพนาวาห์ซึ่งที่สำคัญของกองทัพบก ผมเกิด ปี พ.ศ.๒๔๘๒ อีก ๓ ปีต่อมา สงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้เข้าสู่ประเทศไทย ดังนั้นกองทัพนาวาห์จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ยืนยาวใกล้บ้านมากที่สุด ผมยังเลื่อมมากจำอะไไม่ได้ไม่มากนัก มีสิ่งเดียวที่ติดความรู้สึกและฝังใจมาโดยตลอดคือความกลัว โดยเฉพาะตัวเครื่องบินเสียงเครื่องบิน เสียงระเบิดที่ทิ้งลงมาอย่างค้ายทหารหน้าบ้าน

ในตอนที่สงครามกำลังรุนแรง ครอบครัวผมได้ย้ายออกไปอาศัยอยู่กับเพื่อนของพ่อ ใกล้กับเขาวงซึ่งห่างจากตัวเมืองประมาณ ๘ กิโลเมตร ลูกระเบิดที่ทิ้งค่ายทหาร พ่อผมไปขอคืนชีวิตคืนมา มีอะไรมากทั้งตอนกลางคืน ฉะนั้นกลางวันพวกผู้ใหญ่จะเข้าไปทำงานที่ตลาดในตัวเมือง พ่อใหญ่ๆ จะวิ่งเล่นกันอยู่บ้านนอก

แม่น้ำแม่กลองฝั่งตลาดเป็นตลิ่งลาดชัน สมัยนั้นหน้าบ้านผมเป็นถนนดินเรียบไปกับแม่น้ำ มีคันมะขามขนาดใหญ่ปลูกอยู่ทั้งสองฟากของถนน แทบจะไม่มียี่งวเรือที่ริมแม่น้ำมีไม่มากเท่าไร เพราะสมัยหลังสงครามใหม่ ยี่งวที่จับมาจับไถ่จากโรงงานไปขายยังไม่มี ฝั่งทหารเป็นชายหาด มีหาดกว้างและยาวเป็นกิโลเมตรขนานไปกับฝั่งตลาด ในหน้าแล้งชายหาดจะทอดยาวมาจนถึงและต้นจามเืองถึงกลางแม่น้ำ แม่น้ำแม่กลองในอดีตเป็นแม่น้ำที่มีสินในน้ำสมบูรณ์มาก มีปลาน้ำจืดเกือบทุกชนิดในฤดูน้ำหลาก ผมใช้เพียงแค่น้ำขาวม้าผืนเดียวตักซื้อปลาเล็กๆ ให้แม่หมักทำนํ้าปลาให้กินได้ทั้งปี การตกปลาร้อยง่ายมาก เพียงแต่เอาตุ้มผูกเข็มหมุดที่งอปลายให้คล้ายเบ็ด เกี่ยวด้วยข้าวสุกไม่กี่ชั่วโมงก็ได้ปลาร้อยเป็นกระละมัง

ที่บรรจบ ที่ชายคนที่สองตกปลาเก่งมากมักจะเอาผมไปเป็นลูกมือคอยถือเหยื่อและพวงปลาที่ตกได้ มีอยู่คืนหนึ่งที่บรรจบตกปลารออยู่น้ำบ้าน ได้ปลากะพงแดงผมวิ่งวิ่งขึ้นมาบอกแม่ให้ไปช่วยยกปลาขึ้นบ้านเพราะผมยกไม่ไหว พอผมกับแม่ไปถึงก็เห็นที่บรรจบยืนเปิกนํ้าอยู่ทั้งตัว บอกว่าถูกปลาอีกตัวหนึ่งที่ติดเบ็ดจูดจนตกน้ำ เบ็ดก็หลุดมือไปกับปลา.....

ริมแม่น้ำแม่กลอง บริเวณหน้าบ้าน (ราชบุรี)
Mae Klong River Bank (Rachaburi)

ปลาที่เป็นพระเอกในแม่น้ำแม่กลองคือ ปลาอีตดซึ่งขึ้นไปวางไข่ที่ต้นน้ำแถบน้ำตกไพรยอด จังหวัดกาญจนบุรี แล้วหากินเรื่อยลงมาตามลำน้ำจนมาโตเต็มที่ที่ราชบุรี แม่เล่าว่ามีคนทอดแหคนหนึ่งหาปลาอยู่แถวหน้าตลาดใกล้ๆ กับสะพานรถไฟ เขาทอดแหติดปลาอีตด ความที่มันตัวใหญ่มาก คนทอดแหสู้แรงมันไม่ไหว ใจร้ายก็ปล่อยปลาตัวหนึ่งลงแหผูกติดอยู่กับข้อมือ มันจึงลากทั้งแหทั้งคนหายลงไปในน้ำ ๒ วันต่อมา จึงพบศพลอยขึ้นมาแถววัดเกาะห่างจากสะพานรถไฟไม่มาก ชาวบ้านช่วยเอาศพขึ้นมาปรากฏว่าปลาแห่ยัดติดกับข้อมือ และในแหยังมีปลาอีตดตัวการที่ยังไม่ตายแต่ก็อ่อนเพลียมากติดอยู่กับข้อมือ ตัวมันใหญ่กว่าคนมาก พวกญาติจึงเอาปลาไปขายที่ตลาดและนำเงินมาทำศพให้ทอดแหคนนั้น

บางวันในดอนช้าง ผมเปิดประตูบ้านเห็นคนหาปลาอีตดผ่านหน้าบ้านไปขายที่ตลาดใหญ่ขนาดคนสองคนหามแล้วหาปลาอีตดลากดิน เกสิดเป็นสีทองขนาดใหญ่สะท้อนแสงแดดสวยงามเข้าเป็นประกายสวยงามมาก สมัยนั้นปลาอีตดตัวขนาดเท่าหัวหรือใหญ่กว่าคนมีให้เห็นเป็นของธรรมดา กุ้งก้ามกรามขนาดใหญ่มากเป็นสีแสดสด มีวางในจานข้าวให้กินได้ทุกวัน ด้วยฝีมือของพี่ชายที่ครอบครองกุ้งตกปลา

ผมเป็นคนชอบเขียนเรือมาก เพราะหน้าบ้านจะมีเรือแทบทุกประเภท เรือประทุนทั้งแจวทั้งพาย เรือกำปั่น เรือบรรทุกไถ่ขนาดใหญ เรือแพ พ่วง แพไม่ไผ่จากกาญจนบุรีมาขึ้นที่นี้ชีวิตในดอนนั้นมีความสนุกกับการว่ายน้ำข้ามฟากบ้าง เกาะเรือพ่วงบ้าง

พอโตขึ้นมาอีกนิดจนเป็นวัยรุ่น สายตาที่มองแม่น้ำก็เปลี่ยนจากความสนุกเป็นความประทับใจในความงาม ผมเริ่มหัดเขียนเรือเขียนน้ำที่หน้าบ้านตั้งแต่บัดนั้นมา เรือมีความงามของทรงเรือที่รับกับกระดุกและประทุนอย่างกลมกลืน ให้ความอบอุ่นร่มเย็นแก่ผู้พักอาศัย เรือมีชีวิตหลายชีวิตฝากไว้กับเรือ และชีวิตของเรือฝากไว้กับน้ำ

ผมไม่ชอบหน้าน้ำหลาก เพราะแม่น้ำจะพัดพาเอาโคลน ขยะ เศษไม้และผักตบมาเต็มลำน้ำ ทำให้แม่น้ำขุ่นแดงไม่สดใส สกปรก และดูน่ากลัวด้วย หน้าแล้งน้ำแห้งลงแต่โล่งสะอาดและสวยงาม ดั่งลำน้ำบ้านตั้งแต่แนวคันมะขามถึงชายน้ำ จะทอดเสียงเล็กน้อยรับกับกระพอนไม้แผ่นเล็กๆ ที่ทอดจากเรือลงสู่ตลิ่ง ตัวเรือและประทุนสีน้ำตาลออกคล้ายๆ ลูกกลมกลืนกับเงาสะท้อนในน้ำ มีวน้ำที่เป็นระลอกคลื่นน้อยๆ ทอประกายสีแสดแวววาวงดงามมาก จากความประทับใจนี้กลายมาเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างผม แม่น้ำ และเรือ ทอดยาวไม่ขาดสาย แม้เมื่อชีวิตได้จากไกลมาจากแม่น้ำต้นกำเนิดแล้วก็ตาม

เมื่อสมัยผมเป็นเด็ก บ้านอยู่ในเมืองใกล้ตลาด ชาวบ้านแถวนั้นเรียกบ้านผมว่า "บ้านช้าง" เพราะพ่อผมและพี่ๆทำงานมีอาชีพที่หน้าบ้านเช่น วัว ตีกลการดะวะ (ที่เป็นขี้กิ้งให้แรนและขากะดุกยักยัก), หุ่นขี้กิ้งแบบลิงได้วาว, อยมลินหมูที่ห้าด้วยกระดะวะ ที่สำคัญที่สุดคือ บินโกสมัยหลังสงครามในวัย ๖ ขวบพล ป. ก็บุลยสงคราม ส่งเสริมให้ชาวบ้านเลี้ยงไก่ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ของอังกฤษเช่น ออสเตอร์หรือ ตัวใหญ่จนลวมมาก ถ้าไก่ตายโดยไม่รู้สาเหตุก็มักจะทิ้งไปมีขี้แอมเท่านั้น พ่อเสียดะวะนกก็จึงหัดบินโกโดยเอาดินเหนียวมาขึ้นรูปเป็นตัวโกแบบไม่มีขนแล้วก็เอาบินโกจริงมาเลี้ยง ผมจำได้ว่าหลังจากนั้นพ่อโกใครตายก็จะเอามาขายให้ที่บ้าน ในราคาถูกๆ แล้วพวกเขาก็จะจัดการรอนจน แยกออกได้กระຈะดะเป็นชุดๆ เช่นชนค่อ รนท้อง หลัง ปีก และหางโมให้ปันกัน เวลานำไปขายเข้กับตัวโกที่เป็นดินก็เสียบตามตำแหน่งจริง แม้กระทั่งปาก เล็บ เดือย และหนังแข้งโก ก็ถอดออกมาตากแห้งแล้วใช้การติดเช่นกัน จะมีของปลอมเพียงแต่หางน เนียง และลูกตา แต่ก็ทำให้ดูคล้ายคลึง เช่นหางอนใช้กระดะวะแะนียัดด้วยทรายทำให้ดูเยือกคล้ายของจริงแล้วทาสีเข้ากันได้ดีทั้งคู่ เมื่อทำเสร็จจะเอามาวางบนโต๊ะยกขึ้นบ้านโดยวางเป็นขี้นๆ ขี้นกับขี้นไปแบบขี้กิ้งจันท์นึ่งดูก็ทำ จึงมองเห็นโกคล้ายเกาะคอนเป็นฝูงใหญ่ มีรูปพิศฐานให้เห็นว่าโกที่ทำนั้นเหมือนจริงขนาดไหนคือ โกช้างบ้านต้องเข้ามาติดโกที่วางไว้รออยู่หน้าบ้านทุกวัน เป็นการระของที่ต้องซ่อมอยู่บ่อยๆ ความงคงนเหมือนจริงนี้เป็นที่นิยมไปจนถึงจังหวัดใกล้เคียง เช่นนครปฐม และเพชรบุรี หลังจากนั้นไม่นานเมื่อสงครามโลกยุติไปได้สักกระยะหนึ่ง สินค้าหลายอย่างจากญี่ปุ่นและยุโรปเข้ามามีพิพิพมากมาย หัตถกรรมพื้นบ้านก็เสื่อมถอยลง ที่สาวกับพี่ชายต้องไปหาอาชีพอื่นทำ พ่อก็หันมาเย็บรองเท้าผม แะรายกลัวยั้ง ข้าวเหนียวนึ่ง

ราวบุรีเป็นเพียงแค่เมืองผ่าน ชุมชนหนาแน่นเพียงแค่นิดเดียวเท่านั้น ไม่มีอะไรโดดเด่นมากนักนอกจากแม่น้ำแม่กลองที่สงบนิ่งไหลเย็น สมัยนั้นเรื่องราวบุรียังไม่เป็นที่ขึ้นชื่อเหมือนปัจจุบันเพราะทุกคนเห็นว่าเป็นของธรรมดา พี่ชายผมสองคนไปเป็นช่างปั้นโอ่ง วันหยุดพี่ชายมักจะพาผมไปเล่นที่โอ่งโอ่งไปนั่งปั้นดินสนใกล้กับบ้านเป็นโอ่งของพี่ ความจริง ที่ผมชอบความพิไปโอ่งก็เพราะว่าจะได้เห็นสัตว์ละผ่านทุ่งนา ผมชอบทุ่งนามาก มันดูกว้างไกลและเงียบสงบ ภูเขาที่ทอดขนานและลดหลั่นไปกับรอบฟ้า ยิ่งทำให้ดูโล่งนเหมือนกับแผ่นดินไม่มีที่สิ้นสุด

ร้านขายข้าวเหนียวบ้านบ้าน

Rama IX Art Museum Foundation

จนเริ่มเป็นวัยรุ่นอายุประมาณ ๑๔-๑๕ ปี พี่สมปิต พี่ชายคนโตได้ค้นคว้าหาข้อมูลงานปั้นโอ่งมาเป็นช่างเขียนลายโอ่งมังกร ภาษาช่างพื้นบ้านที่นั่นเรียกช่างติดดอกโอ่ง พี่สมปิตเอาผมไปเป็นลูกมือช่วยทำงานช่วยเขียนและแต่งลวดลายมังกร วิธีเขียนลายโอ่งมังกรต้องใช้ดินขาวผสมกับดินแดงโดยให้ดินขาวมีปริมาณที่มากกว่าเพื่อความขาวสดใของลวดลาย และดินแดงจะเป็นตัวทำให้ดินขาวที่เป็นลวดลายติดแนบสนิทกับโอ่ง และโอ่งที่จะนำมาติดดอกก็ต้องเป็นโอ่งที่กำลังหมาดอยู่ ถ้าโอ่งแห้งหรือแฉะแล้วดินขาวที่นำมาติดจะหลุดร่อน วิธีติดต้องปั้นดินที่จะติดขณะกำลังหมาดๆ เช่นกัน โดยปั้นให้เป็นเส้นยาวพอประมาณ เอาหัวผมเมื่อจับแล้วกดลากดินไปตามทิศทางที่ต้องการ เมื่อเป็นรูปร่างเรียบร้อยแล้วก็ตกแต่งเขียนรายละเอียดด้วยเครื่องมืออย่างๆ เพียง ๒-๓ ชิ้น เช่นเหล็กปลายแหลม คมสั้นเล็กใช้ขีดเส้น เศษหวีวงประมาณ ๑-๒ นิ้วใช้แต่งเส้นขนค่อและหางมังกร ส่วนเกล็ดใช้เหล็กบางโค้งเป็นเส้นมือต่อกันแถวหนึ่งสัก ๔-๕ แถว ต่อก้อนใส่กันออกไปตามลำตัว สมัยนั้นใครๆ ก็เขียนกันแต่มังกร พ่อผมมีวิทยายุทธแก่กล้าขึ้นน้อยพี่ชายก็ให้ผมออกมาทำงานเอง ผมเลยลองเขียนรูปอย่างอื่นที่ไม่แปลกออกไป ปรากฏว่าได้รับความนิยมมาก เช่นรูปเศวทรชนช้าง, พระปรางค์วัดอรุณ, พระมหาเจดีย์นครปฐม, และเรือหงส์ เป็นต้น ผมได้รับคำเขียนสูงกวาคณชั้นที่เขียนมังกรถึง ๓ เท่า มีคนนิยมมาสั่งลายพิเศษอย่างนี้มากจนเขียนไม่ทัน ที่ว่าเขียนไม่ทันเพราะผมมีเวลาเขียนเพียงแค่วันหนึ่งวันเท่านั้น บางครั้งถึงกับขอบเสียมาจ้างช่างที่ผมเขียนเพื่อสลับลายที่ตัวเองต้องการก็มีเป็นว่าผมมีรายได้พอสมควรและบางครั้งเขาก็มีรายได้เป็นอันขึ้นชัดเจนจากความสามารถของตนเอง

สมัยนั้น เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๕ - ๒๕๐๐ ราคาค่าติดดอกโอ่ง ติดตามขนาดของโอ่งโดยวัดกันตามขนาดบรรจุน้ำเป็นป็น คิดค่าติดคอป็นละ ๑ บาท ใหญ่สุด ๘ ป็น ค่าติดดอกกลุละ ๘ บาท (เฉพาะราคาที่เป็นลวดลายมังกรทั่วไป) สมัยนั้นนับว่าได้ราคาดี แต่ด้วยเหตุเพราะความมั่งคั่งของเจ้าของโอ่งโอ่ง ถ้าลูกน้องติดดอกโอ่งคนไหนไม่มีฝีมือติดดอกโอ่งได้วันละหลายใบ ก็จะไม่โอ่งออกมาเป็นเจ้ารับจ้างเอะแล้วกดราคาค่าติดดอกลงให้ต่ำกว่าผู้รับจ้างรายอื่น แต่ก็ยังดีกว่าจะมีสถานะเป็นลูกน้องอยู่ตลอดไป วิธีการนี้ทำเหมือนกันหมดทุกโรงงานและกระทำได้กันต่อเนื่องมาเรื่อย จนเป็นผลทำให้ราคาค่าติดดอกโอ่งตกต่ำลงมาตลอด ส่วนกระแสค่างราชพิธีที่พุ่งสูงขึ้นทุกปี และยิ่งปัจจุบันแทนที่จะติดดอกด้วยฝีมือปั้นดิน กลับหันมาใช้วิธีสร้างแม่พิมพ์โดยเจาะพลาสติกบางๆ เป็นรูปมังกรแล้วใช้ดินขาวเหลวอัดลงไปตามลาย เป็นการก๊อปปี้หรือพิมพ์ลายมังกรลงไปบนโอ่ง นี่ยังทำได้รวดเร็วมากจนผมสามารถรับระดับค่าตอบแทน สิ่งสร้างที่เกิดขึ้นในวงการอุตสาหกรรมมีเรื่องราวบุรีก็คือโอ่งมังกรแบบจะดูเป็นมังกรเป็นสัตว์โอ่งหรือตัวยาวและขี้นอยู่รอบโอ่ง เอาให้ดูสวยงามเท่านั้น ปรากฏว่าคุณค่าทางสุนทรียที่บรรพบุรุษของจีนหรือช่างไทยยุคแรกได้เริ่ม นี่คือจุดเวลาของโอ่งมังกรราชบุรี